

Buda-Pest, junius 1-jén 1873.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Félévre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokaként: Egy négyszer hasábotott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igitánál 10 krajczárba; háromszori vagy többszori igitánál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstejn és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyegűj, külön minden igitás után 30 kr.

60,000 frt ára hamis részvényt adott ki, Bécsbe menekült, honnan a bécsi törvényszék nem akarja kiadni a szegedinek, azt vetvén okul, hogy osztrák alattvaló. E szerint ez az ur csak egy kicsit kseftelni rándult át hozzánk. — A pesti tőzsde maga nem igen ingott meg még eddig, örvedetes jeleül annak, hogy ebben nem vert még oly mély gyökeret az erkölcsi romlottság, mint a bécsiben. De azért a kereskedővilágnak az a része, mely Béccsel szorosabb összeköttetésben állt, súlyosan érzi a csapást.

(Az országos képtárak számára) tervezett épület ügyében Trefort miniszter egy enquetot hívott össze, melynek tagjai abban egyeztek meg, hogy egy nagyobb szerű művészeti muzeum építése sürgető szükség; de addig is gondoskodni kell az Eszterházy-képtár biztonságáról. A bizottság erre nézve egy javaslatot fogadott el, hogy az akadémia födele célszerű vasfödél által helyettesítessék; ennek költségei 120,000 frtra rúgnának s részben az akadémia által viseltetnők. A tervezett művészeti muzeumra nézve, a miniszter máris érintkezésbe lépett a legnevezetesebb hazai építészekkel.

(A kiállítás magyar osztályának) magyar-talansága megvizsgálására a kereskedelmi miniszter Keleti Károly miniszteri tanácsos Bécsbe küldte.

(Ghyecz Kálmán életversélyben) forgott május 20-án délben. Egyfogatu kocsin lakására akart hajtani, s a kocsi a nemzeti színház bérházának sarkán főlhalmazott faládáknak vágatott. A ló súlyosan megebesülve összerogyott, a kocsi félig-meddig ledült, úgy hogy Ghyecz csak ügygyel-bajjal tudott belőle kibontakozni. Azonnal szerencsére semmi baja sem esett, mert gyalog ment haza, vas-utczai lakására.

(A müncheni magyar egyesület) e hó 13-án küldöttségileg tisztelgett Gizella főherceggasszony-nál. A küldöttség egyes tagjai Grünfeld Sándor egyleti elnök mutatta be, s a hercegnő az üdvözlésre magyarul ezeket válaszolta: „Adja át tiszteletemet egytelüknek, és köszönetemet a figyelemért. A magyarokat nem fogom feledni. Isten öökkel!”

(A nemzeti színház) júliusban csakugyan zárva lesz, mivel az előadásokra sokat kollone fizetni a szüniidők megváltásáért. Különbben is a kerepesi-út boulevardi munkái ép ez időszakban lesznek a nemzeti színház környékén.

(Építkezések Pesten.) A külső nagy körut több részén is foly már az építkezés; közelébb fogtak ama négy négyemeletes ház építéséhez, melyek az ugynevezett oktogont fogják képezni, hol a körut a sugáratat szeldeli. Az országuton, a nemzeti muzeummal majdnem szemközt egyszerre négy háromemeletes ház építéséhez fogtak, mely az egész sort sokkal diszezebbé fogja tenni. Mint halljuk, közelébb ismét majd félezer új ház építése jelentetet be. A régi Pest napról-napra puasztul s romjaiból az új és a szebb Pest emelkedik ki.

(Az egyetemi könyvtár) melletti régi kis földszintes épületet, hol könyvtárnok korukban Toldy Ferencz, Reguly és Garay János is laktak, már napok óta bontják, hogy helyén a könyvtári palota épüljön.

(Az „Athenaeum“) nyomdai s irodalmi részvénytársulat 5 éves működése megünneplésére máj. 15-én a társulat elnöke Cséry Lajos arczképét leplezték le a tanácskozó teremben.

(Kókai Lajos) új könyvkereskedést nyitott Pesten a Károly-utczában, a Károly-kaszárnya-épületben, az evang. főgymnázium átelében, de egyszersemind papirt, író- és rajzzsereket is árul, s azonfelül még antiquariumot is csatolt kereskedéséhez. Ugy látszik mai napság már nem veszik annyira a könyveket, hogy egy új könyvkereskedés magában is kifizethetné magát: azért látta jónak az új vállalkozó üzletét jövedelmezőbbéggákkal csatolni össze.

(Miliomus tudós.) Liebig tanár egy darmstadt lap szerint egy milliót hagyott hátra. Ritka példa, hogy német tudós ily nagy vagyont szerzett. Abban leli magyarázatát, hogy Liebig tudományos fölfedezései folytán több iparvállalatban vett részt, melyek jövedelmeit egyre szaporíták.

(Egy fősbény) halt meg e napokban Pozsonyban. Háziur és embergyűlölő volt egyszermind. A legrosszabb hidegtekkel élt, melyek napoként csak 12-15 krajzába kerültek. Csak minden 2-3 hóban váltott inget, lepedőt egy évben egyszer. Ruháját ő maga mosarta, szappan nélkül. B-tége ideje alatt lakóitól kéregetett levest. Halála előtt borbélyt hívatott, mondván, hogy a halott beretválása többbe kerül. Tehát megborotváltatá magát, meghalt és 40,000 frtot hagyott hátra, mely összeg tíz év múlva a városra és vallásos célokra száll. Rokonai ez idő alatt csak a kamatokban részesülnek.

(Egy plebánia jövedelme — egy ablakért.) Egy felvidéki lelkész a fővárosban járván, egy vaczi-utczai fényes boltba lépett, hogy valamit vásároljon. Midőn kijött, zavarában nem találta a kilincset és egy hibás lépés következtében egy óriási üvegtáblát tört el. A kereskedő elengedte a kártérítést. „Szerencse“, mondá a plebános, „különbben e lépés egész évi jövedelmembe került volna.“

(A holdvilág degradálása.) A holdvilágot, ezen legolcsóbb és szelíben használt világító szert Pestváros tanácsa degradálta, kimondván határozatilag azt, hogy a légszesz-lámpák ezental egész éjzen át égjenek, akkor is, ha a kalendárium holdvilágot mutat.

(A komáromi erődítvények.) Komárom nem-sokára minden oldalról teljesen körül vett erődítvény lesz. A kis-igamndi művek vannak még csak hátra, de azokat még ez év folytán befejezik.

(Makóbról) arról tudósítják a „Hont“, hogy ott Bonnaz Sándor csanádmegeyi püspöknek e hó 10-én este macskagazét rendeztek, noha a megyei csendőrség és egyeb más véd-alkalmatosságról is gondoskodva volt.

(Rögömi élnemulás.) Graczból írják: Egy orvosnövendék a városi parkban egy társával találkozott, ki tőle tüzet kért. Midőn aztán a szivességét meg akarta köszönni, a szó elakadt ajkán. Nyelvének megbénulása hirtelen megfosztotta a beszédétől. Az ifju gyógykezelés alatt van, de mindedig romény nélkül.

(Halálhíradások.) Balla Károly, a. m. tud. akadémia tagja s több megye táblabírája, f. hó 16-án 82 éves korában Pótharaszton, Pestmegyében, végelgyengülésben meghalt. — Zsiga Alajos, a kecskeméti kegyes-tanítórendi társház tagja, ki 35 évig fáradhatlan buzgalommal működött mint gymnáziumi tanár, május 13-án, 60 éves korában elhunyt. — Polányi József, pestvárosi igitató, ki egykor vitez honvédtiszt, később besorozott katona s művelt ember volt, s falusi vagyonában tönkre jutva, néhány év előtt kényerét keresni Pestre jött, hosszas szenvedés után meghalt a császárfürdőben. Meghaltak továbbá: Molnárffy József pesti ügyvéd Pinkafőn; Kálmány József, sárospataki főorvos, Göbersdorf porosz-sziléziai gyógyintézetben; Bartakovics Ferencz, az egri érsek testvér-öccse, 80 éves korában Szalaksuzon; Prileszky István, Pozsony megye árvászéki ülnöke, Tökésen; — Schneider Keresztély, számos éven át ujbábszi községi orvos, 60 éves korában; Burgmann József, szombathelyi ügyvéd, s Ssluha Imre, kir. tanácsos szintén e napokban hunytak el. — Báró Kübeck Alajos Károly, osztrák-magyar követ a pápai széknél, Graczból meghalt.

Nemzeti színház.

Péntek, máj. 16. „Közönyt köszönyyel.“ Vigjáték 3 felv. Irta Moreto. ford. György Vilmos. Szombat, máj. 17. „Az afrikai nő.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerette Meyerbeer; (Carina k. a. föllépteül.) Vasárnap, máj. 18. „Viola.“ Népszimnű 5 felv. Irta Szigeti József

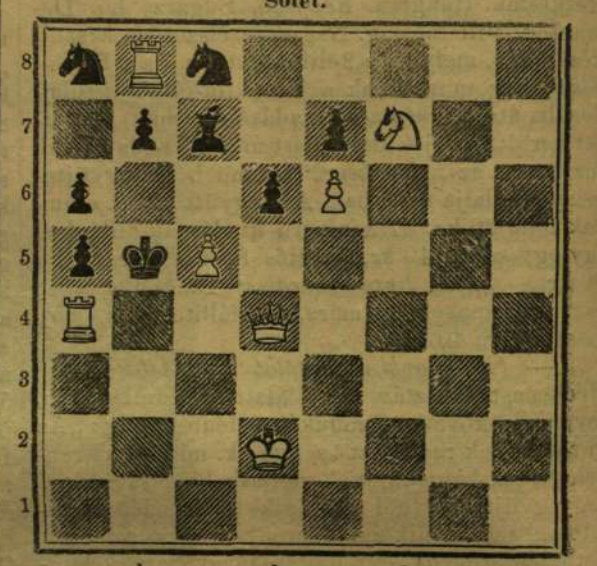
Hétfő, máj. 19. „A fertálymágnások.“ Vigjáték 4 felv. Irta Berzók Árpád. Kedd, máj. 20. „Fidelio.“ Opera 2 felv. Zenéjét szerette Beethoven; (Carina k. a. föllépteül.) Szerda, máj. 21. „A mátrai vadász.“ Vigjáték 3 felv. Irta Fáy András. Csütörtök, máj. 22. „A bolygó hollandi.“ Opera 3 felv. Irta Wagner Richárd.

Szerkesztői mondanivaló.

— Beszterezebánya. F. J. A költemény tiszta hangja, nemes tartalma díszes, de még több gyakorlat kell mind a külső, mind a belső formához. — Buda. „A felhőkhoz“ című vers első sora így hangzik: „Bárnyfelhők usztatják a kék eget“; de hogyan usztatják, azt biz az olvasó sem tudná elképzelni s a szerző sem mondja meg. Az egész vers nagyon gyarló. — „Családi könyvek.“ Hiába mutat-óujakkal kitüntetni, hogy mely sorok rimelnek, ha a rimek csengését nem érezzük s még kevésbé élvezzük. Harmatot bántatod; siet — felejt stb épen nem rimek. Aztán az alexandrin-vers közepén sormetszet kell! Szóval ez a vers még nem vers. — „A bécsi világtárlatról“ című humoros verset szintén jobb félretenni mind külsejére, mind belsejére vonatkozó okok miatt. — Alsó-Lendva U. G. Ohajtottunk volna a dolgozatnak tért szorítani, de a napi érdeklő és ezerféle sok kisebb-nagyobb tárgy közlése miatt ekkora terjedelmű szakközleményet nem adhatunk ki.

SAKKJÁTÉK.

704-ik sz. f. Lehner M-től (Bécsben.) Sötét.

Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

A 699-ik számú feladvány megfejtése. (Gérecz Károlytól Sárospatakon.)

- Vil. Söt. 1. Vd5-g8 Hd6-f5: 2. Vg3-e3+ He5-g6 3. Ve8-e2+ g5-g4+ 4. Ve2-g4 mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fulöp József. — Miskolczon: Czente József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Aradon: Kovács Albert. — Debreczenben: Zaigya Imre. — Jászkiáron: Galambos László. — Sziget-Csupán: Mayer Károly. — Ujjalan: Parkas Ferencz. — Kustyónban: Scheiber Adolf. — A pesti sakk-kör. Hibáigazítás. A 702. sz. f.-ban Pap Dezsőtől h-én világos futár helyett sötét futár áll.

Nyilt-ter. *)

— (Egy képzett nevelő.) Troll Irma, ki több évig főrangú családoknál volt alkalmazva s a leg-szebb bizonyítványokkal van ellátva, ohajtana a fővárosban, különösen a zongoratanításból, órákat adni. A német, francia és angol nyelvekből is adhat leckéket. Értekezhetni vele: Országot, Luby-házban.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget a Szerk.

TARTALOM.

Brace L. Károly (arckép). — A divatos nótákról. (vége). — A méhek megszelídítése. — Felső-egyiptom) pénzváltó (képpel). — A szilvási vasuti hid a Ronyva patak völgyén (képpel). — Egy kapus. — Magyar Amerika II. — A magyar tud. akadémia nagygyűlése. — A borszéki fürdő (képpel). — Egyveleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Köz-intézetek, egyletek. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nyilt-ter. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

Table with columns: Hónapi-és hetinap, Katholikus és protestans naptar, Görög-orosz naptar, Izraeliták naptara, Nap (hossza, kél, nyug), Hold (hossza, kél, nyug). Rows include dates from 25 Vasár to 31 Szom.

Fáy András emlékezete.

A magyar tudományos akadémia a mult vasárnap tartott ünnepélyes nagygyűlésén Fáy András emlékeztetének is áldozott s tagjai sorából Zichy Antal ünnepelt nevét a szokásos emlékbeszéddel. Csaknem egy évtizedre haladt az emlékbeszéd megtartása Fáy halála után, de ez a késedelem csak akkor lett volna baj, ha Fáy érdemei ez évtized alatt bármit is vesztek volna üdeségök, fényök, élet-teljeségök tekintetében. De Fáy András érdemeit rövid tíz év távrolról sem halványíthatja, sőt a kor gyakorlati irányzata csak emeli működésének érdekét, s a mai üzleti élet majd mindenféle szennyet hagyó pora és füstje csak eleveníti a tisztelet, hála és elismerés diaskörét, mely nevét beragyogja.

Ez emlékünnepe alkal-mával, minthogy arczképe és életrajza már korábban megjelent lapunkban, a Vasárnapi Ujság Fáy Andrásnak a hazai első takerékpénztár által Izsóval ké-szített szép mellszobrá-t és egykori lakását közli, s egyszersemind egy kézirat-ban hátra hagyott nevelési munkáját a nemes célokkért küzdött veterán baj-noknak.

Fáy András mellszobra Izsótol.

mutatja föl szemünk előtt, mert az irodalomban Kazinczy Ferencztől, a politikai és nemzeti életben gróf Széchenyi Ferencztől egész a ma is élő vezérferfiak koráig terjedő idő összes áldásaiban munkás részt vett s összes dicsőségében méltán osztozik. 1786-ban máj. 30-án született s 1864. jul. 26-kán halt meg s e hosszú élet háromnegyedrésze, a mellett, hogy a társadalmi nemes örömökre nézve sem veszett el, folyvást és szakadatlanul a közzjóra irányzott fáradsatlan munkálkodásban telt el, míg utoljára, inkább a szakadatlan munka, mint a haladó kor pusztítása miatt szeme világot sem használhatta.

Ha életrajzát nézzük, az rövid és hosszu egyszerre. Ha a saját emelkedésére tett lépéseket akarjuk felsorolni, egy lapot sem tölthetünk meg az adatokkal; ha a magyar nemzet javára irányzott műveit és tetteit akarjuk föltüntetni, egy kötet is vastagra duzzad elő-adásuk által.

1786. május 30-dikán született, Kohányon, családja zempléni megyei birtokán. Sárospatakon és Pozsonyban tanult, majd a jogot ismét Patakon végezte. Kazinczy Ferencznek korán hatása alatt állott s ép oly korán megbarátkozott Szemere Pállal, ki közeli rokona is volt. 1804-ben Pestre jött törvénygyakorlatra s az ügyvédi vizsgát is letette, de soha pert nem folytatott. 1811-ben szolgabíró lett Pestmegyében, s ezt hat évig folytatta, de akkor a hivatalos pályáról lelépett s mint táblabíró működött. 1835-ben Pest megye köve-tévé választott s a budapesti állóhid és játékszin ügyében kiküldött bizottságoknak tagja volt. Az akadémia megnyitával egyszerre tiszteleti taggá lett, a Kisfaludy-társaságnak pedig 1837 — 40-ig elnök-igazgatója volt. Már előbb, 1834 — 5-ben, mint a nemzeti színészet ügyéért buzgó férfit Pest megye a Budán működött szim-társulat igazgatójává nevezte, mint a ki ugyanabban az időben az akadémia jutal-

mát is elnyerte, azon kérdésre adott feleletével, „Miképen lehetne a magyar játékszint Budapesten megalapítani?“

Ekkor azonban már az irodalomban is tekintélyes nevet szerzett műveivel. Az 1807-ben kiadott „Bokrétá“ című gyűjteményt nevelési tanulmányok, mesék és aphorismák, majd igen jóízű, magyar zamatú elbeszélések követték s később szindarabok, melyek közt „A régi pénzek Erdélyben“ volt az első és nagyon szívesen fogadott vigjátéka. 1832-ben adta ki az első magyar társadalmi regényt, „A Bélteki-ház“-at, mely szépirodalmi működésének tetőpontja. A nemes célzatu elmélkedésekkel átszőtt elbeszélés mind alakjait, mind egész társadalmát és levegőjét a magyar köz- és magánéletből nyerte s több éven át páratlan kedvességgel, majd Eötvös és Jósika fellépte után is még folyvást kedvelt olvasmánya volt az értebb koru közönségnek.

1839-ben egy nemzetgazdaságunkban korszakot alkotó tervvel lépett elő, a következő czimmel: „A pestnegyei köznépszámára felállítandó takarékpénztár terve.“ E terv mellett lelkesen izgatott s mikor Pest megye támogató pártfogását megnyerte és a részvényeseket nagy nehezen, sokszor erőszakkal, összetoborzotta, 1840-ben megnyitotta az első hazai takarékpénztár, a megyeház egyik nagyon is szerény helyiségében, honnét ma már tudjuk, mivé emlékedett. Fáy András előbb valódi, később holta napjáig tiszteletbeli igazgatója lett ez áldásos intézetnek, mely méltán állította életnagyságu arczképét gyűléstermébe, méltán díszítette mellszobrával ujonnan épült nagyszerű palotáját s míg Fáy emléket tiszteltte, önmagának is méltó díszet szerzett azzal a Fáy-alapítványral, melyből három évenként 3000 forinttal díjaztatik a magyar tud. akadémiá által egy oly szaktudományi munka, mely a magyar tudományosságának előhaladására szolgál.

Alig nyílt meg a takarékpénztár, már egy más, szintén nagy jelentőségű tervvel állott elő. Az iskolák, a növeldek és minden ilyen köznevelési intézetek ügye iránt elejétől kezdve lankadatlan figyelemmel és gondal viseltetvén, nagyon érthető volt, hogy ő állott elő azzal a javaslattal, hogy Pesten egy református főiskola állíttassék föl. A terv abban a formában, a melyben Fáy András, Török Pál és társaik akkor ohajtották, nem valósulhatott, de már mint terv is jóteknységét gyakorolt, mert életnek és fejlődésnek kovását vetette a két protestáns egyházba, melyek akkor az unió felé küzdve, az előtt egy pár század óta soha nem tapasztalt tevékenységre serkentek.

A szintén általa megpendített életbiztosító intézet terve (1848) az akkori idők viszonyosságai miatt szintén nem valósulhatott, de gyakorlati szellemének, nemes törekvéseinek, s az új kor minden igényeit és szükségait megérző finom tapintatának ez is egyik kézzel fogható bizonyossága.

A ki e hasznos, komoly életű férfit irodalmi munkáiból, vagy az életből nem ismerte: azt hitte volna, hogy egy örülni és vigadni nem tudó, ránczos homloku, tervkóholó pedáns tudóssal van dolga, holott Fáy mind munkáiban, mind az életben egyike volt a legderültebb-lelkű embereknek. Még igen is fiatal volt, mikor máregyes komikai, vagy bohózatos művei nagyon el voltak terjedve kéziratban s már nagyon öreg volt, mikor még mindig sok eleme volt műveiben a csapongó kedélynek. Mikor első elbeszélései egyikét így kezdte: „Görgegy tanácsos nagyot tüszentett és meghalt“ s mikor a „Szutyogfalviak“ című regényében a bohózatos, falusi jelenetek egész sorát adja elő: e két időpontot majd ötven év választja

el egymástól, a nélkül, hogy a kedély vidorsága megtört volna. Az a könnyű humor, melyben a kétségbeesésnek semmi nyoma s mely ártatlanul neveti az élet bohó visszasságait mindenütt egyforma, s hogy sehol csupa játékkés üres tréfálkozássá nem válik: azt a folyton szem előtt tartott erkölcsi cél és gyakorlati irány adja meg.

Fáynak, ugy látszik, az irodalom is csak eszköz volt, mint a politika. Több akart lenni nemzetének, mint a mennyi egy író lehet; többet akart hatni honfitársaira, mint a mennyt a törvények formáinak megalkotása által a politikus elérni képes. Voltak társadalmilag nagy fontosságú reformjavaslati, melyeknek megvalósítására egész hosszú életén át türelmesen várta a kedvező alkalmat, s ha meg nem jött az alkalom: elővett egy másik tervet és azt választotta. Sokszor az általános politikai izgatottság, máskor a köz- és társas élet fáslut tértelensége akadályozta törekvéseiben, de azért soha kétségbe nem esett, mert nem egyénileg legkedveltebb, hanem a közjóra leginkább kamatozó eszméit ohajtotta mindig legelőbb életbe léptetni. Ugy látszik tudta, hogy a minek szükségét még nem érzi a közönség, annál előbb való teendők is vannak s azok közül mindenkor a leghalaszthatlanabbat igyekezett kiválasztani.

A közérdekeket mindenkor szíven viselő, értök tenni, fáradni, áldozni mindig és mindenben kész, nem czimök és czimerök által, hanem szívökben, lelkökben nemes táblabírák legnemesebb fajához tartozott Fáy András, s ha végig nézzük a közélet kiténtéseit, a melyekben részesült, azok mind olyanok voltak, melyek őt egyik munka után a másikhoz szállították. A megyén csak szolgabíró és egyszerű táblabíró volt, az országos életben csak megyei követ s magasabbra soha sem is vágyott. Az egyházi téren egyszerű presbyter és egyházkerületi tanácsbíró, a Kisfaludy-társaságban igazgató elnök, az akadémiában az igazgató tanács tagja, s mind e helyeken nagyobb hasznára volt a közügyeknek, mint a mennyi külső díszet az állások nevére és személyére árasztottak.

S mily tösgyökeres magyar volt egész lényében! „Nagyatyáinak szellemét, szokásait és társadalmát egy könyvből sem tanulhatja jobban ismerni az ifju nemzedék, mint Fáy elbeszéléseiből“ — mondja egyik jellemrajz-írója igazán és találólag. S mily önzetlen és igénytelen volt amaz érdemekhez képest, melyeket hosszú életén át mindenkor lelkiismeretes munkássággal szerzett! A „Pesti Napló“-nak halálakor irt nekrológia e rövid jellemzésben egész lényét kifejezi: „Fáy oly nyilvános jellem, mely beillett volna akármelyik valódi respublikába. Ő Franklin szellemi családjába tartozott.“

Mindezek után záradékol hadd idézzük Arany János „Koszoru“-jának Fáy halálára irt czikkéből e sorokat, melyeket a magyar közélet történetirója bátran elmondhat felőle a jövőkorak: „Fáy András oly egyéniség volt, kinek ha művei nem olvastatnának is, s hasznos életbeli alkotásai nem lennének is maradandó emlékszojai: mint csupán jellem, oly mellszobor, mely megérdemli, hogy a legjelesebb honfiak pantheonjában, mint buzdító példa, állandó helyet foglaljon el.“

A divatos nóták a fővárosban.

Föl volt már vetve irodalmunkban az a kérdés, hogy a népdal *hogyan* terem, de azt még kevésbbé kutatták, hogy a népdalok vajon *hol* teremhetnek? Hol veszi magát az a tömérdek sok nóta, mely csak egy év alatt is tájanként, sőt helységenként annyi feltűnőbb eseményt ad szájról szájra, hogy sok-

szor még csak egy tyúklopási eset, vagy egy legény kikoszorúztatása, vagy egy nagyralátó leány hopenmaradása sem marad megdalolatlán? Hol az a költő, a ki olyan argusszemmel lesi az élet legapróbb jeleneit is, hogy egy legénynek vagy leánynak sem tréfás, sem érzékeny, sem furesa, sem komoly, sem neveltséges, sem siralmas története el nem kerülheti figyelmét a nélkül, hogy nótáalakban szárnyra ne keljen? — Ha a kérdést teljesen megoldani nem volnánk is képesek, annyit minden esetre bátran ki lehet mondani, hogy a népdalok nem a nagy városokban teremnek, legkevésbbé pedig a fővárosokban.

Az igazi népdalok termőföldje tehát a *vidék*: a falu, a pusztá s azok a mezővárosok, melyeknek fiai még a városi élet művelt formái, feszes korlátjai által nem akadályoztatnak abban, hogy egyszerű fölfogásuk szerint kidalolják minden érzéseket, minden gondolatjokat, akár magukra, akár másokra vonatkoznak. Az élet fiatalága, őszintesége, naivsága okvetlenül megkivántatik ahhoz, hogy valakinek állandóan kedve legyen mindent megdalolni, a mi csak körülötte előfordul, legyen az akár kinevetni, akár megsíratni való. Ilyen nép a nagy fáradsággal, nehéz munkával, ezer baj és gond között élő, örökösen elfoglalt városi lakók közt, a gyárak és utcák zajában, az óriás házak árnyékában és pinczelakásaiban nem található, ilyen csak a szabad természetben, a nyílt ég alatt teremhet, hol ember embertől nem idegen, mert mindenki ismerős; hol az érzésnek nincs ingerlő akadály a csak az, a mely kinek-kinek szívébe oltatott.

A falusi nép életében sokkal kevésbbé ismerős a *gene*, bár erősebb a valódi szemérem, mint a nagyvárosiakéban s falun a tágabb és lazább illemszabályok mellett és a kevésbbé válogatott szavakban, ha több is a nyíltan kimondott durva és izléstelen, de mindig kevesebb a sértően kétértelmű és erkölcsileg aljas.

A falusi életben megengedett kifejezésbeli fesztelenség és társalgási szabadság teszi lehetővé, hogy falun minden legénynek megvan a maga szeretője. Van is egész sereg olyan nóta minden tájékon, a mely csak arra való, hogy a legények és leányok egymást megtréfálják titkaik kidalolásával. — Az ilyen nóta utján való hirbe hozatal se nem árt, se nem használ, akár igaz, akár nem. Ha nem igaz, ugy is elmúlik; ha pedig igaz, rövid időn a pap is kihirdeti a kathedrából a templomban. Nem lehet eltagadni, hogy az aeszthetikai szempontokkal inkább megegyez a nép illendőségi és erkölcsi szempontja, mint a művelt, városi társadalomé.

A városi élet ép oly alkalmatlan arra, hogy benne a természetesen előálló népköltészet virágozzék, mint arra, hogy mesterseges termelés nélkül mezei és erdei vadvirágok nőjjenek utcáin és udvarain. A társadalmi osztályok oly messze fejlődtek egymástól, hogy egy város szük területén a társadalom zenithje és nadirja egymás mellett meglátható, s az első emelet és a pincze-vagy padlás-szobák lakói emberi önérték tekintetében távolabb állnak egymástól, mint a falusi zsellér és az ezer meg ezer holdas uraság.

Honnét veszi tehát a városi nép a maga dalait? mert hiszen minden városban van azért olyan osztály, melynek műveltségi színvonala nem magasabb, sőt sokszor alacsonyabb, mint a jórávalóbb falusi földműveseké, s így ez nem meritheti költői élvezeteit kizárólag a nyomtatott irodalmi termékekből, mint a művelt osztályok.

A nagy városok s a fővárosok divatos nótáit egy nagy részben a vidék szolgáltatja

Lipót hajor herceg és Gizella főhercegnő esküvője Bécsben az augusztinusok templomában.

uj nótá szövege, sőt napról napra születnek az új versszakok s csak nem rég hallottam a következőt:

Nem is lugos, ha nem babos, here, tyu, tyu, tyu!
Nem is sör az, ha nem habos, here, tyu, tyu, tyu!
Nem is virsli, ha nem tormás, here, tyu, tyu!
Nem is leány, ha nem formás, here, tyu, tyu, tyu!

S vajjon erre az utolsó má, nem mondja-e el minden pesti nyársolgár a nótával: Ihaja, Igaz a! —R.—S.

Fáy András háza.

A ki nem ismerte Fáy Andrást a társas életben s kivált családi és baráti körben, az talán legszertetreméltóbb oldaláról nem ismerte. Mind azok tanúsága szerint, a kik személyesen és közelebről ismerték, az öreg Fáy valóságos patriarcha volt családi körében.

Eleintén Gombán lakott, falusi birtokán Pestmegyében, de — mint Tóth Lőrincz írja róla — „Pesten saját házat vett s gombai falusi lakását már akkor Pesttel váltotta föl, midőn a mostani vasuti (t. i. az o. államvasuti) pályaudvar vidékén kacsákat lődöztek s a mostani Erzsébet-téren korcsolyáztak.“ Előbb a stáció-utcán, később a kalap-utczában vett házat s ez utóbbit végig meg is tartotta. Egyszerű, igénytelen külsejű, egyemeletes ház volt ez, de azért a Vitkovics Mihály házával és Bártfay László szállásával együtt ez is történelmi nevezettségűvé vált a benne lakóért s társaságáért.

Az öreg Fáy már fiatalabb éveiben is szíves vendéglátó ember volt, később pedig, a mint a pesti irodalmi élet mindinkább emelkedett s Pest napról napra inkább közelgett ahhoz, hogy a nemzeti élet mellett az irodalomnak is központja legyen: Fáy András háza valóságos társalgó helye volt az írói és tudományos köröknek.

1828 óta a kalap-utczai házában a vidéki és pesti nevezetességek közül gyakran megfordultak Kazinczy, Kölcsey, Vitkovics, Kisfaludy Károly, Bártfay, Szemere Pál, majd később Vörösmarty, Bajza és Toldy, Ferenczy a szobrász és Zádor György, akkori írói nevén Fenyőry; sőt Wesselényi Miklós is többször megfordult e körben, melynek oly sokat köszönhet irodalmunk, hazánk és nemzetünk.

Vörösmarty is a kalap-utczán lakott egy ideig s természetesen, hogy az akkori kis Pesten el sem kerülheték volna egymást az öreg Fáyval. „Mióta Fáy szomszédságába költözött — írja erről Gyulai Pál Vörösmarty életrajzában — a szíves házigazda gyakran meghitta vacsorára. E vacsorákon egy egész akadémiai klub alakult; Vörösmarty és társai itt vitáztak és alapították meg magatartásuk tervét az akadémiai ügyekre nézve.“

Az egyszerű külsejű ház belől kényelmes lakóhely volt s a házigazda szelley-széke olyan központ volt, melyhez a tisztelet, a hála, a barátság egyaránt meghozta a különféle vendégeket. Mikor még a nemzeti kaszinó sem állott fenn, a később előállott nemzeti körnek pedig még eszméje sem fogamzott meg: akkor egy-egy ilyen háztáj

megbecsülhetetlen volt s Fáynak nemcsak falusi, gombai lakására illet rá, hanem rá illett volna a pesti kalap-utczai háza is e jelmondat:

„Áldás a hazára
S benne a tanyára!“

Talán a sok kellemes találkozás, társaság és estély között mégis csak legkedvesebbek voltak Fáy házában az András-esték. Ilyenkor természetesen mindenkinek jelen kellett lenni, a ki a szeretet adójával tartozott a házigazdának. A pesti társadalomnak jó formán az összes magyar elemei mind elküldik ide képviselőiket. Először is a vármegye, mely a tekintetes táblabíró urnak kíván hosszú életet, erőt, egészséget, áldást, békeséget. Azután az akadémia és a Kisfaludy-társaság, melyek a magyar nyelv és irodalom barátját, pártfogóját, fáradszóró miveltőjét tisztelik meg a testestől, lelkestől magyar földesurban; majd a nemzeti színház áll elő, hogy a derék színmű-

bizony minden hajszálára juthatott az áldásból elegendő.

S mind ezt látta ez a kalap-utczai ház, melynek rajzát itt veszik olvasóink. Egyszerű ház, a melyhez hasonló Pesten számtalan volt; kiséregi, melyet az új idők építkezései réges régen tulzárnyaltak, s melynek helyén ma már szintén új és díszesebb épület áll. De hogy érdekessé tegye: arra elég az az adat, hogy e ház Fáy András háza volt, melyben körülbelül felét töltötte életének, az 1828-tól 1864-ig terjedő éveket, a közhasznu tevékenység legszebb éveit, s a nehéz évtized, az ötvenes évek időszakát, melynek elmulta után itt fogta be szeméit a halál, mely még utolsó évében is munkában találta, a mint zselyeszekéből, félig megvakultan tollba mondogatta közhasznu jegyzeteit, aphorismáit s utóljára a „Koszoru“-ban megjelent „Szuliotak“ című beszélyét.

A család nem hozhatta meg azt az áldozatot a nemzeti kegyeletnek, hogy a régi házat a maga eredeti mivoltában fennartsa, de mielőtt lerombolták volna, hogy helyébe nagyobb és díszesebbet emeljenek, fényképet vettek róla, s a pesti városházánál — hol a közgyűlések nagy termében van fölfüggesztve — és több országos közintézetnél letettek egy-egy példányt, hogy maradjon fenn az utódok számára is, kik még a mainál is gazdagabb gyűmöléseit fogják élvezni Fáy András munkálkodásának.

Gizella főhercegnő esküvője.

Mi más volt Bécs még egy hónappal ezelőtt! A hol most nyomor, kétségbeesés, kol-dusbot, öngyilkosság van napirenden: hogy uszott az a város pompában, fényben, tulpezség örömben.

A fejedelem legnagyobb gyermeke ment férjhez.

A monarchia minden részre elküldte képviselőit, hogy a koronás család örömeiben részt vegyenek s jelenlétükkel az ünnepély fényét emeljék, a császár és király székhelyén, hol a nagyszerű nászünnepély volt végbemenendő.

A fejedelmi nászünnep lefolyását részletesen ismerik lapunk olvasói. Azért a napokig tartó ünnepélyeségeket nem is írjuk le újra, egyedül arra a jelenetre szorítokunk, mely jelen képünk bővebb magyarázatul szolgál.

Az esketési szertartás ápril 20-án déli 12 órakor ment végbe az Augustinusok templomában, mely ez alkalommal fényesen volt díszítve. A hatalmas oszlopok damasztzövettel voltak borítva s minden oszlop körül egy koszoru gyertya égett. A csillárokról zöld folyondár esüngött alá, a falak gobbelinnel, a székek és padok pedig egész az oltárig drága szőnyegekkel voltak fedve. Háromezer gyertya égett a főoltár előtt, melynek oldalrészét és háttérét fehér azealek és narancsvirágok ékítették. Az oltár evangeliomi oldala mellett aranybrokat mennyezet pompázott, itt pompázott két trónszék, a fejedelmi szülők számára. Közel az oltár előtt a mátkapár dúsan aranyozott trónszékai állottak, előttük a vörös damasztal borított imazsamoly. A trónhoz közel, szinte az evangeliomi oldalon hét sor karos szék állott a főhercegek és családtagok számára. A templom hajójában az udvari személyzet, ezektől jobbra a katonai

Fáy András pesti háza.

Lapót hajor hercege és Gizella főhercegnő esküvője Bécsben az Augustinusok templomában.

T Á R H Á Z.

az első félvi folyamat, miután az egész évi hat fizetést fog tenni. Az előfizetők oly érdekes könyvtárra tehetnek szert e beces vállalat állandó járatásával, hogy remélhetőleg sietnek továbbra is előfizetni, a kik először csak félvev fizek. Ára a B.-p. Szemlének füzetenként 2 frt, félvev 6 frt, egész évre 12 frt.

— (A Franklin-társulat közhasznú kiadványai közt), mint „A magyar törvények rendezett és kiegészített új kiadásának” 7. és 8. kötete, a következő két munka jelent meg: „Magyarország és Erdély bírósági szerkezete és helyközségeinek legújabb bírósági felosztása a magyar kir. igazságügy-miniszter által rendelt későbbi módosítások, illetőleg változtatások szerint kijavítva.” Ára 1 frt 20 kr. — Továbbá: „A köztörvényhatóságok, községek és az első folyamodású bíróságok rendezésére vonatkozó törvények és miniszteri rendeletek gyűjteménye.” Ez a könyv magában foglalja mindazon törvényeket és m. kir. miniszteri rendeleteket, melyek az 1872-dik évtől fogva a köztörvényhatóságok, községek és bíróságok rendezése tárgyában pótlólag vagy kiegészítőleg hoztak, illetőleg kiadtak. Egybeilleszté Szenczei Gusztáv. Ára 70 kr. — Ugyancsak a Franklin-társulattól vettük (még Heckenast Gusztáv neve alatt): „Nemzeti lant”. Magyar költők válogatott versei Kazinczytól maig. Összeállította Kuliffay Ede. E gyűjtemény egész a legeslegújabb nemzedék magában foglalja költőink műveit. Ára 2 frt.

— (Ráth Mór kiadásában) több törvény- és rendeletgyűjtemény jelent meg, u. m.: „Az 1873-ik évi országgyűlési törvények” I. füzet 18 törvény. Ára 50 kr. — „A magyar kir. miniszterium rendeleteinek gyűjteménye.” 1873. évi folyam 2. füzet. Egy füzet ára 30 kr. — „Pénzügyi törvények és szabályok.” Függelék 1873-ik évi országgyűlési törvényekkel a hazaadó, a jövedelem adó, a személyes kereseti adó, a bélyeg és illetékek, valamint a díjak módosításáról és az ezekre vonatkozó pénzügyminiszteri utasítások. Ára 40 kr. — Az 1865—1872-ik évi országgyűlési törvényekkel betűsörös tárgymutatója. Összesen 268 törvényről. Ára füzete 80 kr, bekötve 1 frt 60 kr. Ez utóbbi 16-od rétet, a többi nagy oktáv kiadás.

— (Könyves Tóth Kálmán), lapunk dolgozó-társa egy nevezetes angol munkát dolgozott át magyarra s ez már meg is jelent. E munka címe: „Onegség, élet- és jellemrajzokban”. Smiles angol eredeti műve nyomán, a magyar viszonyokhoz alkalmazva. Ohajtunk e derék munkának oly szíves fogadtatást, a minőben az eredeti az angoloknál részesült. A csinosan kiállított két kötet a Légrády-testvérek kiadása. Ára 3 ft.

— (Némethre fordított magyar költemények) jelentek meg közelebb: „Ungarische Gedichte” cím alatt. A fordító Nordheim Gyula a pesti kereskedelmi akadémiá tanára, ki Kölcsey, Vörösmarty, Garay, Czuczor, Petőfi, Arany, Tompa, Gyulai, Tóth Kálmán költeményeiből adott ki jól válogatott füzetet német nyelven. A kis füzet Zilahy Sámuelnél jelent meg s ára 72 kr.

— („Szállás István tanodái nagy alapítványa”) cím alatt Ney Ferencz, a főrealtanoda igazgatója, egy kis füzetet bocsátott közre, melyben Keszthely Mihály végrendeleti végrehajtó ellenében a maga nézeteit fejti ki az alapítvány hasznosítására nézve. E füzet Pest városa hatóságának van tulajdonképpen ajánlja, de érdekelhet mindenkit, a kinek az iskolaügy szívében fekszik, már csak az alapítvány nagyszerűségéről fogva is. Ez alapítványt, mint halljuk, Buda és Pest egyesítése után is az alapító intenciója szerint csak pesti iparosok tanuló fiaik közt osztják ki, és pedig 100 frs segélydíjjal, melyeket későbbben a szülők vagy gyámok kapnak.

— (Ney Ferencz főrealtanodái igazgatótól) meg egy másik füzetet is vettünk, mely szintén iskolai ügyre vonatkozik. Címe: „Emlékirat az átalakítandó reáltanoda osztályainak vagyis évfolyamainak ügyében.” Ez emlékirat be van nyújtva Trefort, vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, mint egy indokolt vélemény az iskolák legközelebbi szervezésére nézve.

— („Magyar kalauz Bécsben és a világiállításon”) cím alatt Liphay Pál többek közreműködésével időszerű műveket készített sajtó alá, mely a nemzetközi kiállításra félranduló honfirtársainknak tájékozást kíván nyújtani, melynek se-

gítségével az osztrák főváros nevezetességeit és a kiállítást haszonnal megismerhetjük. Tartalmát képezendik: „Bécsi utmutató”, „Kiállítási kalauz”, „A magyar kiállítás teljes név- és tárgy-sorozata”, Bécs térképe és a kiállítás tervjaja. Előfizetési ára 1 frt 50 kr., mely jun. 8-án Laurer Vilmos könyvkiadóhoz küldendő Pestre, újvilág-utca 19. sz.

— Sz. J. (Hírlapirodalmunk 1873-ban.) A „Vasárnapi Ujság” jelen évi számaiban közölt kimutatásainkat a következőkkel egészíthetjük ki:

225. Felvidéki Híradó. (Rozsnyó.) Vegyes tartalmu hetikönyv. Szek. és kiadó-tulaj. Gothárd Endre. Megjelenik minden vasárnap 4-drét félíven. Ára egész évre 6 frt 40 kr. (Keletkezett május 4-én.)

226. Losonci Lapok. (Losonc.) Társadalmi hetilap. Szerk. Ambrus Mór; kiadja és nyomtatta Kornis Alajos. Megjelenik minden vasárnap 4-drét félíven. Ára 4 frt Keletkezett május 4-én.)

227. Pozsonyiújsági Lapok. (Pozsony.) Vegyes tartalmu hetilap. Szerk. Vutkovich Sándor; főmunkatárs Dr. Barts József; kiadja és nyomtatta a Társasnyomda Pozsonyban Nirschy Ferencz és társai. Megjelenik minden hétfőn 4-drét félíven. Ára helyben 8 frt, vidékre 9 frt. (Keletkezett május 12-én.)

228. Fűrdői Lapok. Fűrdőszati hetikönyv a hazai gyógyhelyek érdekelmei elmozdítására. Szerk. dr. Kovács Imre; kiadó-tulaj. Sedy István. Megjelenik az idény alatt minden vasárnap 4-drét félíven. Ára a fűrdő-idejnyre (janus—september) 4 frt. (Keletkezett máj. 28-án.)

Megszünt lap:
13. Arany Kört. Megszünt ápril 20-án, a 4-dik számmal.

A magyar birodalom területén megjelenik jelenleg magyar nyelven 215 hírlap és folyóirat.

Közintézetek, egyletek.

— (A magyar tud. akadémiának) máj. 26-án Csengery Antal elnöklete alatt tartott összes ülésén Arany János főtítkár Bulla Károly lev. tag halálát jelenté be. Jelenté továbbá a főtítkár, hogy a gr. Nádasdy-féle pályázatra két pályamű érkezett: I. „Enikő.” Elbeszélő költemény. 2. „Munkács amazonjai.” Történelmi költői elbeszélés 10 énekben. Biralt végett átadattak az I. osztálynak. A kultus-miniszter tudatja, hogy az országgyűlés által megszavazott segély-összeg folyóvá tétetett, s hogy Trincsera levéltárnok műve, mely a magyar történeleme nézve sok érdeket tartalmaz, Bécsben ki lesz állítva; főlviha az akadémiát annak átvizsgálására. A III. osztály a meteorológok kongresszusán Schenel Guido által kívánja képviseltetni a magyar államot. Liebig Justus föltött Than Károly fog emlékbeszédet tartani. Egy urhölgy b. Jósika Miklósnak Fehérváry Miklós-hoz intézett leveleit az akadémiának azon föltétl alatt ajánlja, hogy azok 1900-ig fölbontatlanul őriztessenek. Lugosi József r. tag egy régebbi kéziratot küldött be. Végül a főtítkár bejelenti a beérkezett nyomtatványokat.

— (A Kisfaludy-társaság) máj. 28-án Gyulai Pál elnöklete alatt tartá havi ülését. Az első fölvlasó Rákosi Jenő volt, ki Homer „Iliász”-nak első énekét mutatta be magyar fordításban. Előre bocsátá, hogy alkalomszerűnek tartja az ókori klasszikusok ismertetését most, mikor épen a föltölt foly a vita, hogy tanodáinkból a latin vagy görög nyelvet száműzzék-e. A Rákosi által fölvlasott rész elég erőteljes fordítási mutatvány. Greguss Ágost föl is szólította, hogy folytassa tovább Homer művének lefordítását. Nehány megjegyzést tett azonban a verselésre, nevezetesen azt, hogy a fordító a divatossá lett szóhangsúlyt használta több helyen, holott Homert a régi prosodia illeti meg. Gyulai P. ezután szintén kikelt a szóhangsúly használatára. A második fölvlasást Greguss Ágost tartotta, a bibliai Jób történetét mutatván be Jónás János fordításában s indítványozza, hogy a mennyiben megütné a mértéket, az évkönyvben jelenjék meg. Birátra György Vilmosnak és Szilágyi Aronnak adott ki. Végül ismét Rákosi olvasott föl egy népszimművének első fölvlasását, melynek címét, minthogy nem folyt be az első fölvlasásra, nem említette meg.

Mi ujság?

— (E héten) nagy dolgokra ébredtünk, a mik még a bécsi börzeválságot is, mely annyi magyar ember bérére megy, háttérbe szorították. Elfeledtük, hogy Sopronban két bank bukott meg, az

Az angol bank.

Az angol bank kárára közelebbről elkövetett hamisítások újabb érdekeltséget ébresztettek a művelt világban korunk e legnagyobbserű pénzintézetére iránt.

A banküzlet azon újabb módja, t. i.: hogy a megőrzés végett nála letéteményezett pénzekért a bank bizonyos kamatot fizessen s jutalmul a letéteményezett összeget saját hasznára forgathassa, általános tudomás szerint Angliában kezdődött, körülbelül 200 évvel ezelőtt. A zsidók, egészen I. Eduárd uralkodásakor történt kiütésökig, folytonosan gyakorolták a pénznek kamatok mellett való kikölcsönzését. A lombardiai kereskedők ugyan így tettek később Londonban, s innen vette nevét is a „lombard-üzlet.”

Velencében a XII-ik század végétől kezdve rendes bank létezett; de Angliában csak alkalmi segédforrása volt a kereskedelmi testületeknek, például a török kereskedőknek vagy a londoni aranyművesek társaságának az oly eljárás, hogy a koronától vagy egyesektől megőrzés végett rájuk bízott kincseket saját hasznukra másoknak kikölcsönözték. A XVII. század polgárháborúi közt, mikor a magán tulajdon erősen ki vala téve a kiraboltság és elkoboztatás veszélyének, az aranyművesek társasága sok vidéki főurnak nem-csupán arany- és ezüst-néműit kapta megőrzés végett, hanem birtokaiknak jövedelmét is, melyért a társulat minden 100 font sterling után 4 penny kamatot fizetett naponként. Az így összeszedett pénzzel az aranyművesek társasága számlákat vagy

ninesenek ablakaik; külsejük mogorva, de a belső építkezések némely részei a klasszikus építészeti ízlésnek meglepő példányait képesek fölmutatni, melyek a római görög építészeti hű utánzásai. A nagy körcsarnoknak (rotunda), holazalaptöke után járó osztalékokat és a kormány consoljait szokták félevenként kifizetni, 57 lábnyi átmérőjű kupolája van.

A rajzunkon látható mérlegelő gép az angol banknak egyik főnevezetessége; az 1842-ben alapított mérlegelő hivatalban (Weighing Office) van föllállítva és a könnyű, hamisított aranyok fölfedezésére szolgál. Egy-egy rakás soveraign-aranyat össze-vissza, minden válogatás nélkül érintkezésbe hoznak a finom, érzékeny mérlegelő gépezettel. Az aranyok valami rejtett rugó által egy kis gyöngéd lökést kapnak, de a rugó épen elég arra, hogy azokat, melyek csak egy mákszemnyivel is könnyebbek, egy külön szekrénybe dobja, míg a teljes súlyuk saját helyökré löketeinek általa. E gép naponként 35,000 db. aranyat mér meg s a bank épületében még több ilyen mérlegelő gép is van. A könnyű aranyokat egy másik gép összezuza és az ezáltal nyert arany-tömeget rudakba öntik s ugy őrzik a bankban. S. L.

Egyveleg.

— (Különös hatása névény.) Palgrave-nak „Közép- és Keleti-Arábiáról” irt könyvében egy sajátos növény van ismertetve, a mely csakis Arabiában tenyészik, s melynek magvai porrá törve és kis adatokban bevéve különös hatást gyakorolnak az azt élvezőre. Ugyanis azok, a kik e növény porrá tört magvából valamikézt bevettek, rögtön elkezdenek nevetni és táncolni s örömkömben mindenféle nevetézt bohóságokat produkálni egészen addig, a míg alétlan lerogyanak s mely álomba merülnek, a melyből, midőn fölébrednek, a történetekre teljességgel nem tudnak visszaemlékezni.

— (A Fehér-Nílus.) Miként külföldi földrajzi lapokból olvasuk, a Bahr-el-Abiad (Fehér-Nílus) több helyen annyira megrekedt, hogy ma már Khartumtól Gondokoro-ig az utazás egy egész évet vesz igénybe, holott eddig azt kedvező körülmények közt 20 nap alatt is meg lehetett tenni. Sokan már attól tartanak, hogy a folyó idővel annyira megakad, hogy kénytelen lesz régi futását megváltoztatni s Zanzibár és Aden közt valahol az Indiai oceánba ömleni.

— (Az európai koronákról.) Valamennyi európai koronának idő-korát egybe állította valaki az osztrák koronának a világkiállítási palotára való föltétele alkalmából. Mindnyájok közt legidősb a nagy-Károly által a 800-ik évben alapított római-német császári korona. Ezt követé 827-ben az angol korona, 843-ban a német és francia, 852 a lombardiai, 888-ban a burgund-arelati, 1033 a norvég, 1130-ban a sziciliiai, 1830-ban a cseh korona, acyprusi, a jeruzsálemi in partibus koronák. Időkor szerint a negyedik rangot foglalják el az 1000-ik évben alapított spanyol, magyar s lengyel koronák, 1015-ben a dániai, a svéd, 1139 a portugál, 1701 a porosz, 1720 a szardiniai, 1721 az orosz, 1729 a megújított sziciliiai, 1804-ben az osztrák, a bajor, 1805-ben a württembergi, 1806-ban a szász, 1814-ben a hannoveri, 1815-ben a német-alföldi, 1831-ben a belgiumi, 1852-ben a görög, 1861-ben az olasz, és végre 1871-ben az új-német császári korona.

— (A fehér lilium minék a jelképe?) A fehér lilium az ártatlanságnak jelképe, keleti népeknél azonban a lilium egyenes, éghez irányzott növése miatt a szabadságot jelképezé. A rómaiaknál a lilium reményt jelentett. — Tirusi Hírám, a kis bős Salamon templomát építette, a templom előcsarnokának oszlopait liliumokkal ékesítette föl a titok jelül; ide hordatta az építő anyagszert tanítványai által, kikkel csak az előcsarnokot építette, az egész művet pedig maga készítette; tehát Hírám a liliumot a mysterium jelének tartotta. — A régi legendában a lilium a halált jelképezé.

matikai és természettudományi bizottság föfeladata lévén az ország természettudományi megismertetése, az erre vonatkozó adatok gyűjtése, rendezése s közzététele: e szempontból, több szakembert ajánlatát elfogadva, természetrajzi utazásokat segített elő, másrészt a már meglevő anyag kiadását határozta el. — Halál által mult évben 13 tagját veszté el az akadémiá.

Arany Antal Szabó József osztálytitkár a közelebbi tagválasztásokról, pályázatokról és új pályakérdések kitűzéséről tett jelentést.

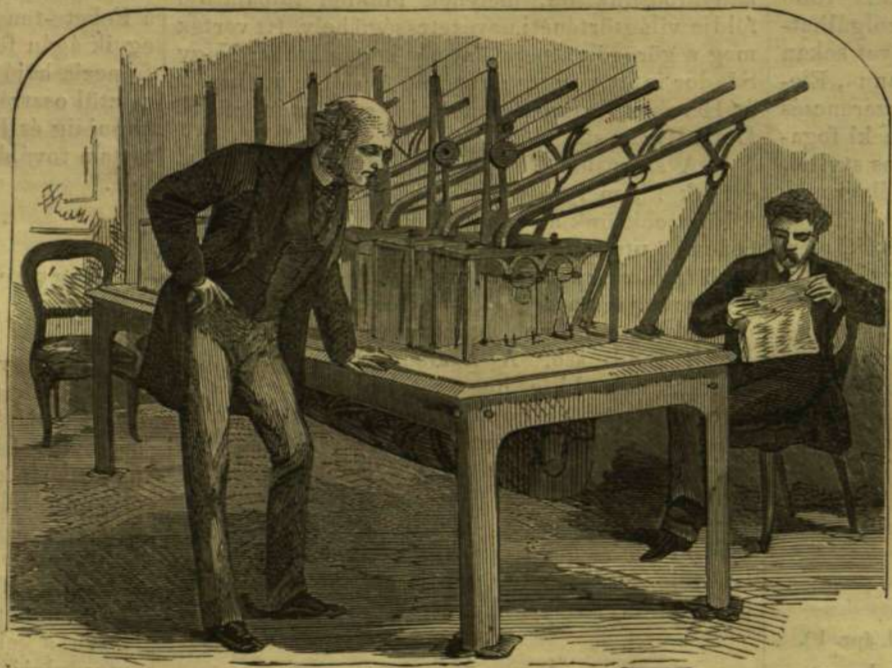
Ezután Zichy Antal Fáy András tiszteleti tag föltött emlékbeszédet. Előre bocsátotta hogy noha Fáy 1864-ben hunyt el, mindez ideig az akadémiá nem tartott föltötte emlékbeszédet, mert arra Eötvös vállalkozott, s csak miután ez utóbbi is elköltözött az élok sorából, jutott neki e szomorú kötelesség. Zichy nagy előszeretettel ismerteté e magyaros zamatu jeles író, kinek fáradszatlan munkásságával csakis a Toldyét, Jókaiét lehet összehasonlítani, s kit sokoldalúságáért Szemere Bertalan „a haza mindenének” nevezett el. Fölemlítette, hogy szintén ő alapította az első hazai takarékpénztárt, melynek egy részvényét, akkor 60 frton kinalták, most 5000 frtért sem lehet kapni, s évenként 65 millió frtyi forgalma van. Fáy már 21 éves korában kezdte meg az írói munkásságot a 78 éves koráig dolgozott. Korának egyik előharczosa volt, s ott találjuk mindig a közügyek körül.

Majd Stóczek József „Ujabb nyomozások s szinképi elemzés terén” című derék értekezését olvasá föl, melyben a tudomány ez egyik legújabb vívmányát alaposan és igen érdekesen ismerteté.

Az utolsó fölvlasás Toldy Ferencz volt, ki a nyomdászat négy százados történetét Magyarországon adta elő, hivatkozva fölvlasásában azon régi könyvekről rendezett kiállításra, mely ez alkalomból az akadémiában rendeztetett.

Ha visszatérünk a nyomdászat föltalálása előtti korra, s elgondoljuk, mily nagy áldozatokba került az írott könyvek beszerzése, hogy például Gutkeleti Vid egy bibliát másfél faluval fizetett meg, akkor mély fájdalom fog el, hogy azon sok könyvből, melylyel magukat az egyházak, főleg pedig a veszprémi egyetem beruházták, csak oly kevés példány maradt fenn. Anonymusunk históriája egyetlen példányban maradt fenn a XII-dik századból, s ez is a bécsi császári udvari könyvtár tulajdonát képezi. Nálunk 1473-ban Gereb László érsek honosította meg a nyomdászatot, behívta Hess András nyomdászt és Budán rendezett be nyomdát, melynek föllállításával Magyarország sok más országot, többek közt, Angol-, Spanyol-, Olaszországot, Bécsot és Krakót is megelőzte. Ez időből 13 budai firmát ismértük, kik közül Grines György maglyán végezte életét 1524-ben Luther munkáinak árulása miatt. Hogy Mátyás nem igyekezett a nyomdászatot meghonosítani, oka abban keresendő, hogy a könyvek izléses kiállítására igen nagy gondot fordított, az akkori nyomdászat pedig az igényeket még nem volt képes kielégíteni, s azért inkább tudósoktól és másoktól, mint a nyomdától várta könyvtára gyarapodását.

Az első magyar nyelven nyomtatott mű a szt. István jobb kezéről szóló ének, melyet a milkovai püspök nyomtatott, de fájdalom ennek egy példányát sem birjuk. Jött a reformáció, s ez lendületet adott a nyomdászatnak is, felköltvén azt a halottaiból. Brassóban Hontérus, Kolozsvárt Helta Gáspár állítottak nyomdát s Debreczenben is élténken működött a sajtó. A 17-ik század 10 nyomdát örökölt a 16-iktól, a 18-ik 45-öt a 17-iktól. Azonban e korban a nyomdászat leszálott régi diszkrét, úgy hogy nem volt mit igatni az egész századból a könyvészeti kiállításba. Legtöbbet lendítettek e században Landerernék Pozsonyban, Pesten és Kassán működő nyomdái, de ezek sem tudták a régi kolozsvárvai vetélkedni. E mai században a nyomdászat emelkedett, főleg az 50-es években. Fölvlasása után Toldy nagy érdekellet mutogatta és magyarázta a mellékteremben közzemlére kitett régi könyveket.

Arany-súly-mérő az angol bankban.

Buda-Pest, június 8-án 1873.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft. — Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg: Egy négyszer hasábjátott petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többzori ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetőnyomatot elfogad Bécseben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyegdíj, külön minden ígatás után 30 kr.

Bartakovics Béla.

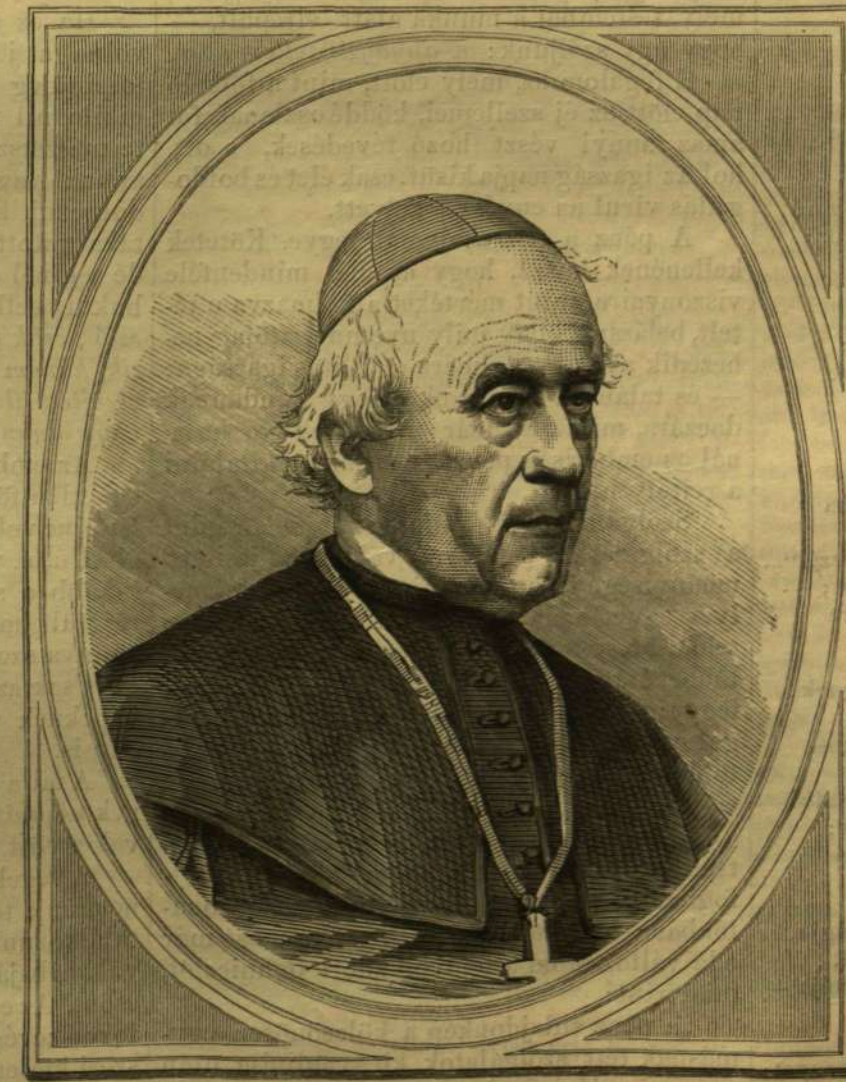
(1792—1873.)

Olyan gyász van a magyar katolikus klérusnak, melyben őszintén osztozik vele Magyarországon az is, a ki nem tartozik felekezethez. Egy derék, nemcsak felekezete hivat, hanem az egész emberiséget szerető, jótékony, hazafias főpapja hunyt el a múlt héten, a kiről joggal elmondhatjuk, hogy igazi keresztény volt.

Bartakovics Béla, egri érsek múlt hó 30-án éjjeli 11 órakor, életének 82-ik, püspökségének 28-ik, érseki működésének pedig 22-ik évében megszünt élni.

Kisapponyi Bartakovics Béla, egy horvát eredetű család sarja, melynek egyik őse, Bartakovics János 1520—1530 között a törökök elől Erdélybe menekült; született Nyitra megyében, ősi jószágán 1792. április 5-kén. Szülei Bartakovics Ferencz, nyitrai főbíró, később pénztárnok, 1805—1807-ig országgyűlési követ és Almásy Ágnes, Almásy Károly nyitrai főbíró leánya, voltak.

Eletrajzát a 'Vasárnapi Ujság' régebbi folyamain már közölvén, itt ez alkalommal csak röviden említhetjük meg, hogy 1805-ben a pozsonyi Emérianumban, az osztergomi növendékpapok sorába vétetett föl és két éven át itt nyerte kiképzését. Innen a nagyszombati papnöveldebe küldetvén, ott a bölcsészeti tanult; a theologiai tanfolyamot pedig a bécsi Pazmaneumban 1813-ban fejezte be. Fialt kora miatt azonban csak 1815-ben, s ekkor is pápai fölmentvény mellett szenteltetett föl. Lelkészkedését Selyén, Stan-kovics Antal plébános oldala mellett kezdte meg; hanem később Muzslára tétetett át. 1817-ben b. Perényi Imre nagy-prepost és érseki helyettnökhöz ígatónak hívatott be. 1820-ban Rudnay esztergomi primás udvarában levéltárnok, 1825-ben primási titkár lön. Ez ál-

BARTAKOVICS BÉLA.

1856-ban a konkordátum

Nemzeti színház.

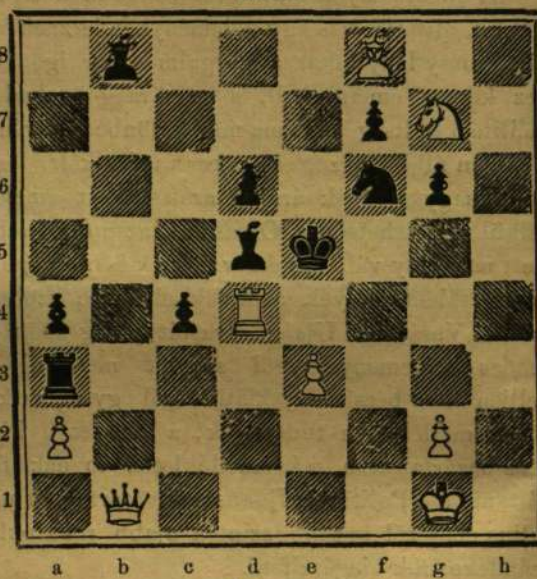
Péntek, máj. 23. 'Julius Caesar.' Szomorjáték 6 felv. Irta Shake-peare; ford. Vörösmarty. Szombat, máj. 24. 'A hugenották.' Opera 4 felv. Zenéjét szerette Meyerbeer. (Carina k. a. föllejtéül.) Vasárnap, máj. 25. 'A csikós.' Népszínmű 3 felv. Irta Szigligeti. Hétfő, máj. 26. 'Salome.' Dráma 5 felv. Irta b. Jósika Kálmán. Kedd, máj. 27. 'Ernáni.' Opera 4 felv. Zenéjét szerette Verdi. Szerda, máj. 28. Előszór: 'A váróteremben.' Vigjáték 1 felv. Irta Müller H., ford. Sz. K. — 'A légyott.' Vigjáték 1 felv. Irta Ifj. Abrányi Kornél — 'Házi gyógyszer.' Vigjáték 1 felv. Franciaából ford. Szigligeti Jolán. Csütörtök máj. 29. 'Dinorah.' Opera 3 felv. Zenéjét szerette Meyerbeer.

Szerkesztői mondanivaló.

Szeged. P. F. 'Drégel romjain.' Diesticsonai elég csinosak, górdülékények és szabatosak; irály- s nyelvygorkolatnak dicséretet érdemel. De tartalma nem felel meg az alának. Nemesak új 'szeme, de az ismeretlenek meg csak egy új fordulata sincs benne. Pedig ma már a klasszikai mértékeket csak úgy élvezhetjük, ha igazán klasszikus tartalom is van bennök. Ólón arany serlegből senki sem akar vinkót inni. X. Y. Z. P., 'A futó bolond.' gyöngye utánzása Petőfi örültjének. 'Ez az élet...' sem sokat ér. Szerzőjük még az előkészület korszakában van; s gyakorlatra és önállóságra van szüksége hogy élvezhetőt adhasson. Ars longa. Pills. 'Sok boldog pünkösöt ohajta.' — Használják. De a vers nem közölhető; nagyon parlagi poezis. — V. D. 'A tevehajcsár' csinos s jóni fug.

SAKKJÁTEK.

705-ik sz. f. Czenthe Józseftől (Miskolczon.)

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 700-ik számú feladvány megfejtése.

Shinkmann (W. A.-tól Grand-Rapidsban (Amerikában.)

- Vil. Söt. 1. Bd7-h7... Kd4-d5; 2. d6-d7... Kd5-d6(a); 3. d7-d8H... Kd6-d5; 4. Bh7-d7 mat. 2. Kd5-d4(b); 3. d7-d8B... K tétész szer.; 4. Vd8 d2 mat. 2. Kd5-c6-e6; 3. d7-d8B... 3. K-b6-f6; 4. Bd8-d6 mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fulöp József. — Miskolczon: Czenthe József. — Gelnán: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Aradon: Kovács Albert. — Debreczenben: Zagya Imre. — Jászkisváren: Galambos László. — Sziget-Cépen: Mayer Károly. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések. Debreczen: Z. J. A beküldött 5 lépéses már 4 lépésre fejthető meg: 1. Bg8-g6 Hd8-e6 2. Bg6-e6+ stb.

TARTALOM.

Fáy András emlékezete (képpel). — A divatos nóták a fővárosban. — Fáy András háza (képpel). — Gizella főhercegnő esküvője (képpel). — Egy eszme-burok hazám nevelői és nevelés-barátai számára. — Hazafelé, I., II. — A magyar tud. akadémiá tünnepléjes közgyűlése. — Az angol bank (képpel). — Egykeleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

egyik ötödfél, a másik harmadfél millióig, s hogy tömérdek ember jutott általa a várt meggazdagodás helyett koldusbotra. Ez a mindent feledtető esemény újra ott történt, a honnan az újabb időben Európát megrázkódtató minden lökés ered, Franciaországban. Az az ember, a kit a jelenkor legnagyobb államférfiának tartott a világ, a ki egy rombadöntött országot alig két esztendő alatt újra fölépített, a jöllét és hitel addig soha el nem ért magaslatára emelt, a ki kifizetett annyi adósságot, melylyel rézpénzben fizetve egy hüvelyk vastagságu lemezekkel lehetne beborítani az egész földtekét, a ki fegyvertelenül kiszorított az országból egy diadalmas ellenséget: ez az ember, Thiers, e politikai Nagy Sándor, a kindl senkire se illenek jobban a szavak, hogy „maguus Alexander corpore parvus erat,“ — egy parlamenti csiny következőjében megbukott s megbukott vele talán a francia köztársaság s talán Európa békeje is. E hir nagy izgatottságra ejtett mindenkit, s nem volt ember, a ki azt ne kérdezte volna: „mi lesz már most?“ és nem volt ember, a ki e kérdésre választ tudott volna adni. Mindenki csak a francia lapokat lesi azóta, a politikai lapok erről az eseményről beszélnek s latra vetnek a nevezetes ülésben elejtett minden szót, hogy a következő dolgokról némi tájékozást szerezzenek. Azok, a kik kevésbé törődnek a politikával s azt hiszik, hogy Franciaország sokkal távolabb van, semhogy a mi ott történt, ránk valami hatással lehetne, az időjárás nézik s a kedvező aratási kilátásokban keresnek mentő szert hazánknak nemcsak a politikai csapások ellen, melyek a francia, de a pénzügyiek ellen is, melyek az osztrák határszélről fenyegetnek. Maga a magyar országgyűlés pedig úgy tesz, mint a struczmadár: homokbuczkába bujtatja fejét s azt hiszi, hogy most már nem látja senki. Nincs az az értelmes ember s nincs az a hirtlap, mely sürgetőleg ne követelné, hogy hozzuk helyre a százados mulasztásokat és siessünk reformmunkáinkkal és állandalmi ügy, mint társadalmi átalakuláskunkkal; de az országgyűlés, melyre a nemzet az ő érdekeit bizta, öbe teszi kezét, néha tart csak ülést, s azt is oly vitaközökkel tölti el, a mik bizony vajmi keveset használnak az országnak. E miatt általános az elégtelenség mindenütt, magában a közönségben úgy, mint a hirtlapokban, s azok a közlönnyök, melyek a leghevesebben védelmezték a kormányt minden megtámadás ellen, most maguk is a legelkeseredettebb támadást intézik ellenök. Az ország érzi, hogy csak a legmegfeszítettebb munka az, mi bennünket megmenthet s fájdalommal látja, hogy a kormány és a „haza atyái“ mily közönyösen veszik a rájuk bízott nagy feladatot, melyről egyikük sem látszik tudomásul venni, hogy „a lét és nem lét kérdése,“ hogy fáradszátlanul dolgozunk.

s aztán a kastély kápolnájában föllállított ravatalra helyezték, hol egész nap sokan vették körül, még egyszer látni akarva az érdemes halott arcját a koporsó üveg-fedelén át. A temetés napján nemcsak Zemplénből, hanem Szabolcsból és Ungból is érkeztek küldöttségek. A temetést Perger kassai püspök vezegte. A kastélyból az elhunyt legkedvesebb hatos fogata vitte a koporsót a nagy-türkányi családi sirbolthoz.

(Lipcsében máj. 22-dikén) ama házat, hol Wagner Rikárd született 1813. máj. 22-dikén, tehát 60 év előtt, márvány emléktáblával látták el.

(A kolozsvári önkéntes tüszölök) máj. 25-én tartották zászlószentelési ünnepeket, zászlóanyanya kibédi Biasini Domokosné asszony volt. Az ünnepléyes szertartás után, melyben Kolozs-Monostor, Nagy-Szeben, Kolozsvár önkéntes tüszölői vettek részt, diszobél, műkedvelői előadás és fáklyás zene rendeztetett.

(Házasság) Kolozsvárt múlt héten volt dr. Brandt József jeles mítő orvos esküvője Gyarmathy Laura kisasszonnyal.

(Elkobzott fűrjek.) A kapitányi hivatal körülbelül 150 darab fűrjet kobzott el a pesti piacokon, mivel a jelen előhaladt időszakban a fűrjek madarászása tiltva van.

(Nagyvárad mellett) a két hét előtt elünt Koltor hadnagy holttestét fölaltájk, de nem tudni: maga ölte-e meg magát, vagy mások?

(Kusa exfejedelem holttestét) Moldvába szállítják. Temetése egyszerű ment véghez m. hó 17-én Heidelbergában, az ottani sirkerti kápolnában. A kis gyászoló csapatban volt az elhunyt neje és két fia. Kusa utóbbi időben legtöbbet Flórenczben tartózkodott, s onnan m. hó elején ment Heidelbergába. Gégesorvadásban szenvedett, halálát azonban gyorsan beálló szívzélhühd okozta.

(Halálhíradások.) Pichler Nep. János, ki 1848-ban Pesten honvéd ténparancsnok volt, 73 éves korában, — az egri ezisterci rendház alperjele, a rend idősbje Vagovits György Bertalan, arany-miséés áldozat, érdemesült gymnáziumi és lycoumi tanár, élete 81. évében elhunyt. A lefolyt héten elhunytak továbbá: Simay Sámuel aradmezei birtokos, 88 éves korában; Janecsek Ferencz somberek-i plébános, 40 éves korában; Aigner Károly aradi köztisztviselő, álló gyógyszerész 67 éves korában; Novák Antal szépreményű fiatal vegytanár a budai főrealtanodánál; Molnárffy József pesti ügyvéd Pinkafőn 34 éves korában; Petruha Lajos Sina b. nyugalmazott számtartója 50 éves korában; Mándely József, ki, Aradon 9, Magyar-Pécskán 26, és Pesten 5 évig mint tanító és kisedő-óvó fardhatlan tevékenységgel működött; életének 65-ik évében. — Kossuth egykori titkárának Szölösnyek övegye néhány nap előtt halt meg Oraviczán. A boldogult a román-bánáti határozatredben Bosovits helység közelében gazdag szénbányával bírt, melyet egy angol társulatlak évi 60,000 frtért bocsátott haszonbérbe. Vagyonát különféle jótékony czelokra hagyta azal a kikötéssel, hogy a hagyomány csak 30 év múlva vehető igénybe. — S.-a.-Ujhely egyik legbuzgóbb polgára: Szentgyörgyi József kereskedő a kolera áldozatul esett; ép a tanácsteremben lepte meg a kör. — Hata zágrábi főpolgármester meghalt. — Szemmek József, ismert pesti kereskedő, a régi Medetz-czég egyik üzlettársa, meghalt vidéken, hová gyógyulni ment. — Budán e héten hunyt el Mály János, egykor az oraviczai járás főszolgabírája.

(Manzoni Sándor) a hírneves olasz költő, ki hazájának irodalmában egyike volt a nemzeti irány megalapítóinak, május 22-kén Milanóban meghalt. Lehiresebb műve az olasz irodalom első és páratlan regénye a „Jegyesek“, melyben csaknem minden európai nyelvre le van fordítva. Hosszu életet élt, mert 1784-ben született Milanóban s egész hazájában, de kivált szülőföldjén a legnagyobb tiszteltetésben állott halálaig.

HETI-NAPTÁR.

Table with columns for dates (Hónapi-és hetinap, Katholikus és protestans naptar, Görög-orosz naptar, Izraeliták naptara, N a p, H o l d) and rows for the month of June (Junius).